

Marcus Galdia (1995): *Der Diskurs über den Paradigmenwechsel in der finnischen Rechtswissenschaft*. Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main. 197 s.

Marcus Galdia (s. 1961) on opiskellut saksalaisissa yliopistoissa oikeustiedettä, pohjoismaista filologiaa, yleistä kielitiedettä ja filosofiaa. Filosofian tohtoriksi hänet promovitiin Münsterin yliopistossa 1989 ja oikeustieteen tohtoriksi Göttingenin yliopistossa 1994. Vuosina 1990–1994 hän toimi opetustehtävissä suomalais-ugrilaisessa laitoksessa Hampurin yliopistossa. Sen jälkeen hän on toiminut Hampurissa asianajajana.

Esiteltävä teos on Galdian väitöskirja oikeustieteen alalla Georg-August-Universität'issä Göttingenissä. Galdian yliopistolliset opinnot tekevät ymmärrettäväksi sen harvinaisen erikoisuuden, että hän saattaa käyttää hyväkseen suomen ja ruotsin kielellä kirjoitettuja lähteitä. Tässä suhteessa Galdia seuraa Wolfgang Minckea, joka on aiemmin julkaissut suomalaista analyttistä oikeusteoriaa käsittelevän teoksen *Der finnische Rechtstheorie unter dem Einfluss der analytischen Philosophie* (Berlin 1979). Mincke tarkasteli erityisesti Osvi Lahtisen, Kaarle Makkosen ja Aulis Aarnion oikeusteoreettisia konseptioita. Galdian väitöskirjan toisena tarkastajana toimi juuri professori Mincke ja toisena oli professori Ralf Dreier.

Galdia väitöskirjassa tarkastellaan Mincken teokseen verrattuna hieman laajemmasta lähtökohdasta suomalaista oikeusteoriaa ja sen vaikutusta suomalaiseen lainoppiin. Painopiste on 1980-luvulla julkaistussa alan kirjallisuudessa. Galdia erottaa lähtökohteisesti kolme oikeusteoreettista pääsuuntaa Suomessa: analyttisen, hermeneuttisen ja marxilaisen. Hän erittelee näitä suuntauksia ja pyrkii selvittämään niiden vaikutusta suomalaiseen oikeusdogmatiikkaan, sen paradigmaattisiin perusteisiin ja paradigmman muutoksiin.

Galdia tarkastelee siis mielenkiintoista mutta samalla temaattisesti vaikeasti hallittavaa ongelmakokonaisuutta. Työssä ei tosin tarkastella oikeusdogmatiikan koko kenttää. Paradigmamuutoksen tarkastelu rajoittuu lähinnä siviilioikeuteen, eikä se siltäkään alalla sisällä kattavaa lainopillisen tutkimuksen analyysia. Silti Galdian työ on kiinnostava puheenvuoro, sillä hän on hyvin perehtynyt suomalaiseen oikeusteoriaan.

Teos jakautuu viiteen päälukuun. Johdantojaksosa seuraavassa luvussa II selostetaan suomalaisen oikeusteoreettisen ajattelun historiallisia juuria 1800-luvulta lähtien. Ensimmäisenä modernina suomalaisena oikeusteoreetikona Galdia pitää Otto Brusiinia. Hän korostaa Brusiinin merkitystä myöhemmille suomalaisten oikeusteoreetikojen sukupolville. Brusiinin töiden ohella teoksessa selostetaan Osvi Lahtisen tuotantoa ja tämän suorittamaa oikeudellisen kielen analyysia sekä myös Kaarle Makkosen teoreettisia käsityksiä oikeudellisen ratkaisutoiminnan rakenteesta.

Luvussa III käsitellään teorioiden asemaa oikeustieteessä. Tarkastelun kohteena on lähinnä Juha Pöyhö-

sen teos *Juridisista teorioista* vuodelta 1981. Jaksossa selostetaan myös oikeudellisen argumentoinnin teorian muotoutumista suomalaisessa oikeusteoriassa, ensisijaisesti Aulis Aarnion tuotannossa. Esitysjakso on melko yleispiirteinen, mutta samalla se luo taustaa työssä myöhemmin esitettävälle analyysille.

Luvussa IV analysoidaan yksittäisiä oikeusteoreettisia konseptioita. Galdia tarkastelee laajemmin Aulis Aarnion ja Hannu Tapani Klamin teoreettisia rakennelmia. Aarnion oikeusteoreettista konseptiota Galdia luonnehtii integratiiviseksi, sillä siinä yhdistyvät analyttinen ja hermeneuttinen traditio. Niin ikään Aarnion kokonaiskonseptio sisältää oikeustiedettä koskevien käsitysten ohella integratiivisina elementteinä teorian oikeusnormeista ja laintulkinnasta. Galdia seuraa Aarnion teorianmuodostusta hänen väitöskirjastaan *Perillisen oikeusasemasta* (1967) teokseen *Laintulkinnan teoria* (1988). Luonnehdinta Aarnion teoriasta nimenomaan integratiivisena teoriana on oikeaan osunut. Tämä toteamus on tärkeä, sillä saksalaisessa oikeusteoreettisessa kirjallisuudessa analyttisen ja hermeneuttisen metodin kesken tehdään usein vastakkainasettelu tavalla, että ne eivät ole sovittavissa samaan teoreettiseen kokonaiskonseptioon.

Galdia tekee huolellisesti selkoa Aarnion teorian keskeisistä tieteenteoreettisista lähtökohdista ja premisseistä sekä teorian keskeisistä elementeistä. Näihin kuuluvat Aarnion käsitykset, jotka koskevat muun muassa oikeusdogmaattisen tiedon ei-positivistista varmuutta, juridisen argumentoinnin dialogista luonnetta, auditorioteoriaa ja argumentoinnin rationaalisuusehtoja. Galdia tuo myös esille Aarnion teorian taustalla olevat yleisfilosofiset yhteydet (mm. G.H. von Wright, Peter Winch, Ludwig Wittgenstein). Samoin hän valaisee Aarnion teorian suhdetta muihin argumentointi- ja justifiointiteorioihin (Robert Alexy, Chaim Perelman, Alexander Peczenik) samoin kuin eräisiin muihin oikeusteoreettisiin suuntauksiin, kuten esimerkiksi skandinaaviseen realismiin.

Hannu Tapani Klamin finalistista oikeusteoriaa Galdia valottaa niin ikään perusteellisesti. Hän selostaa Klamin dualistista käsitystä oikeudesta säännön ja käytäytymisen välisenä vuorovaikutussuhteena. Hän käsittelee laajemminkin Klamin teoriaa oikeudesta teoksen *Ihmisen säännöt* (1983) pohjalta, missä teoksessa oikeus konstruoiu eräänlaisen antropologisen kehityskulun kautta erilaisia – muun muassa sosiaalisia, moraalisia, taloudellisia, psykologisia ja poliittisia – elementtejä sisältäväksi kokonaisuudeksi. Muut suomalaiset oikeusteoreetikot eivät ole samassa määrin korostaneet oikeuden ominaisuutta kompleksisena kulttuuri-ilmionä. Oikeuden ontologiaa koskevalla Klamin käsityksillä on läheinen yhteys Brusiinin oikeusteoriaan.

Klami näkee oikeuden ilmiönä, joka liittyy keskeisesti yhteiskunnalliseen vallankäyttöön. Oikeusnormein toteutetaan yhteiskunnallisia tavoitteita. Oikeus ei siten ole neutraali tapa ratkaista yhteiskunnallisia ongel-

mia. Toisaalta oikeudellisen tulkintakannanoton paikansapitävyyden kontrollia ei Klamin mukaan voida sitoa yleispäteviin rationaliteettiehtoihin, sillä sangen suuri määrä juridisia kannanottoja muotoutuu muulla kuin rationaalisella tavalla. Koska oikeudellinen ratkaisutoiminta ei Klamin mukaan ole teoreettiselta rakenteeltaan induktiivista eikä deduktiivista päättelyä ja koska oikeusteoriassa ei – luonnonoikeudellisen doktriinin ulkopuolella – ole mahdollista kehittää optimaalista ja universaalista arvojärjestelmää, hänen vastauksensa on finalistinen oikeusteoria. Siinä oikeudellisten kannanottojen justifiointi ja kontrolli sidotaan tavoitejärjestelmään.

Huolimatta siitä, että Klamin käsitys oikeudesta perustuu osin realistisiin lähtökohtiin, ei Klamin teoriaa voida suoranaisesti rinnastaa amerikkalaiseen realismiin tai pragmaattiseen instrumentalismiin. Klami näet korostaa säännön merkitystä hänen oikeuden ontologiaa koskevassa konseptiossaan. Aulis Aarnion oikeusteoreettinen kokonaiskonseptio poikkeaa olennaisesti Klamin realistispainotteisista lähtökohdista. Aarnion teorianmuodostuksen tavoitteena on konstruoida rationaalisen oikeudellisen perustelun ideaalimalli.

Koska Klamin teorian perustana ei ole pyrkimystä neutraaliin konfliktinratkaisuun, Galdia pitää Klamin finalistista konseptiota spesiaaliteorian oikeudesta ja oikeustieteestä. Galdia myös kritisoi Klamin teoriaa todeten, että se johtaa eräänlaiseen vapaaoikeudelliseen lain soveltamiskäytäntöön.

Tämä Galdian käsitys on ehkä jossain määrin yliimitoitu. Joka tapauksessa Klamin finalistiseen teoriaan kuuluvalla teleologisella laintulkinnan tekniikalla on laaja käyttömahdollisuus julkisoikeuden alalla, jossa oikeudellinen sääntely monin paikoin on luonteeltaan instrumentaalista. Siviilioikeuden alalla asetelma on suurelta osin toisenlainen. Kun Galdia on rajoittanut tarkastelunsa lähinnä 1980-lukuun, eivät Juha-Pekka Renton teoreettiset kehitykset ole olleet hänen analyysinsä kohteena. Rentto on kehittänyt luonnonoikeudellisiin doktriineihin liittyvää kokonaiskonseptiota oikeudesta. Renton mukaan oikeudellinen ratkaisutoiminta ei ole mekaanista lain soveltamista vaan sellaista oikeuden hakemista, jossa konkreettisesti tilanteessa laki on vain eräänlainen tosiasia muiden tosiasioiden joukossa. Mikä on tämän konseptin suhde Klamin käsityksiin ja vapaaoikeuskoulun oppeihin?

Luvussa V Galdia esittelee oikeusdogmaattisen ajattelun ja tutkimuksen erilaisia suuntauksia Suomessa. Hän tarkastelee 1950- ja 1960-luvuilla käsiteläinopin kritiikkinä vahvasti esiin noussutta analyttistä siviilioikeutta Simo Zittingistä lähtien. Galdia esittelee ja analysoi laajasti Aarnion oikeusdogmaattisia tutkimuksia perhe- ja testamentioikeuden alalta. Niin ikään hän tarkastelee Lars Björnen edustamaa systeemiajattelua ja sitä kohtaan esitettyä kritiikkiä, samoin Juha Tolosen käsityksiä siitä, että yhtiöoikeus tulee ymmärrettäväksi vasta, kun se oikein yhdistetään talusteoreettisiin taustoihin ja lähtökohtiin.

Galdian väitöskirjassaan esille ottamat tutkimukset ovat sinänsä hyviä esimerkkejä erilaisista oikeustieteellisistä suuntauksista. Julkisoikeuden ja erityisesti hallinto-oikeuden alalta olisi myös ollut löydettävissä tarkasteluun hyvin sijoitettavia tutkimuksia. Myös hallinto-oikeuden alalla muotoutui analyttinen koulukunta, josta esimerkkeinä voidaan tässä mainita Kari Sinisalon poliisioikeudellinen väitöskirja (1971), Toivo Holopaisen väitöskirja koskien kunnan asemaa valtiossa (1969) ja Eero Vilkkosen väitöskirjatutkimus hallintopäätösten mitättömyydestä (1970).

Tämän niin sanotun puhtaana analyttisen kauden jälkeen ovat hallinto-oikeudellisessa tutkimuksessa kysymyksenasettelut monipuolistuneet ja samalla tulkintakannanottojen argumentointiperusta on laajentunut. Tämä näkyy useissa alan väitöskirjatöissä (esim. Matti Mikkola, Matti Niemivuo, Timo Konstari, Pekka Hallberg, Olli Mäenpää, Kaarlo Tuori, Veijo Tarukanen). Tärkeä tähän kehitykseen vaikuttanut tekijä on epäilemättä ollut Aulis Aarnion kehittelemän argumentointiteorian tarjoama rikas näkökulma laintulkintaan ja yleensäkin oikeudelliseen ajatteluun.

Puheena olevan Galdian teoksen V lukuun sisältyy myös laaja jakso, jossa tehdään selkoa eräiltä osin marxilaisista lähtökohdista vaikutteita saaneesta vaihtoehtoisesta lainopista. Galdia selostaa ensin Suomessa ja muissa pohjoismaissa tästä paradigmasta käytyä oikeusteoreettista keskustelua. Keskiöön nousevat etenkin Lars D. Erikssonin esittämät käsitykset vaihtoehtoisen lainopin roolista ja sen käyttökelpoisuudesta leagalistrategiana. Esille tulee myös Aulis Aarnion kritiikki oikeuden vaihtoehtoista käyttöä kohtaan. Tämän vaihtoehtoisen lainopin yleisen tarkastelun jälkeen Galdia selostaa ja erittelee Thomas Wilhelmssonin kehittelemää sosiaalista siviilioikeutta, Niklas Bruunin oikeusideologisia premissejä ja ideologikriittistä metodia kollektiivisopimusten analyysissa sekä Juha Pöyhösen uudelleenorientaatiota sopimusoikeuden alalla.

Nämä kehitykset tuovat hyviä esimerkkejä paradigmakestuteluun. Mutta onko näillä uusilla suuntauksilla ollut laajempaa merkitystä suomalaisen oikeusdogmatiikan kehityksessä, tätä kysymystä Galdia ei käsittele. Väitöskirjassa on voitu sittenkin vain rajoitusti – ja osin myös jossain määrin sattumanvaraisesti valikoituneen kirjallisuuden pohjalta – valottaa laajalaista ongelmakenttää paradigmanmuutoksista suomalaisessa oikeusdogmatiikassa. Kotimaisille tutkijoille jää siten vielä tilaa tämän ongelmakentän käsitelyssä.

Galdian teos ei sisällä varsinaista synteisiä tutkimusten tuloksista eikä myöskään arviota suomalaisen oikeustieteen kehityksestä. Tässä mielessä tarkastelu jää ikään kuin kesken. Samoin suppeahkokin vertailu esimerkiksi saksalaiseen oikeustieteeseen olisi valaissut suomalaisen oikeustieteen tilaa. Vaikka työhön ei sisälly paljoakaan täysin uutta tietoa, kirja on silti mielenkiintoinen selvitys oikeustieteen paradigmaattisista kysymyksistä Suomessa. Kun teoksessa rajaudutaan lähinnä siviilioikeudelliseen oikeusdogmatiikkaan, tar-

kastelu jää hieman kapeaksi, eikä kirjan sisältö täysin vastaa sen yleisluonteista otsikointia.

SEPPÖ LAAKSO
